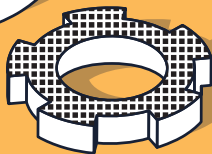
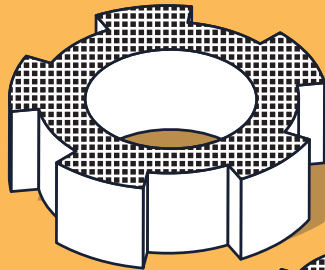

Përmbledhje e hulumtimit

Zhvillimi i shkathtësive personale dhe jetësore të nxënësve përmes intervenimit me programe të zhvillimit profesional me bazë në shkollë

Përmbledhje e hulumtimit

**Zhvillimi i shkathtësive personale
dhe jetësore të nxënësve përmes
intervenimit me programe të zhvillimit
profesional me bazë në shkollë**

Majlinda Gjelaj
Blerta Perolli- Shehu
Doris Kuhn
Wiltrud Weidinger Meister
Hana Zylfiu- Haziri

UNIVERSITETI I
PRISHTINËS
FAKULTETI I EDUKIMIT

Zhvillimi i shkathtësive personale dhe jetësore të nxënësve përmes intervenimit me programe të zhvillimit profesional me bazë në shkollë - Përmbledhje e hulumtimit

Majlinda Gjellaj - Universiteti i Prishtinës “Hasan Prishtina”, Kosovë

Blerta Perolli - Shehu - Universiteti i Prishtinës “Hasan Prishtina”, Kosovë

Doris Kuhn - Universiteti i Cyrihut për Edukimin e Mësimdhënësve, Zvicër

Wiltrud Weidinger Meister - Universiteti i Cyrihut për Edukimin e Mësimdhënësve, Zvicër

Hana Zylfiu Haziri - Qendra për Arsime e Kosovës.

Dizajn - Envinion

Përmbajtja

06

Hyrje

08

Metodologjia

10

Rezultatet
e studimit

24

Zhvillimi i shkathtësive
jetësore të nxënësve
të vëzhguar nga
mësimdhënësit

26

Perceptimet e
mësimdhënësve në
lidhje me rëndësinë e
materialeve FACE dhe
PEACOCK

33

Konkluzione

35

Referencat

Hyrje

Teksa shoqëritë tona vazhdojnë të ndryshojnë me shpejtësi, fokusi i arsimit janë mirëqenia individuale dhe kolektive. Arsimi cilësor siguron transferimin e shkathtësive, njohurive, vlerave, sjelljeve dhe qëndrimeve te nxënësit për të pasur qytetarë kompetentë. Andaj, kurrikulat shkollore duhet të zbatojnë programe edukimi që i pajisin nxënësit me shkathtësitë që u nevojiten për t'u bërë qytetarë aktivë, të përgjegjshëm dhe të angazhuar (OECD, 2018).

Shkathtësitë jetësore përfshijnë kompetenca që u nevojiten fëmijëve dhe adoleshentëve në situata të ndryshme shkollore dhe jetësore dhe u ndihmojnë fëmijëve në takimet e tyre dhe në situata të ndryshme të jetës së tyre të tanishme dhe të ardhshme, si private ashtu edhe profesionale. Sipas Organizatës Botërore të Shëndetësisë (2001), shkathtësitë jetësore përkufizohen si shkathtësi që u duhen individëve për sukses gjatë gjithë jetës së tyre. Këto shkathtësi jetësore mund të ndahen në tri dimensione kryesore të kompetencave sociale, kognitive dhe emocionale. Këto shkathtësi jetësore mbivendosen me njëra-tjetrën dhe mund të mbështeten më së miri përmes një qasje holistike. Nga ana tjetër, sipas Kornizës për Mësimnxënie të OECD-së, janë tri “kompetenca transformuese” që ndihmojnë në formësimin e

së ardhmes: krijimi i vlerave të reja, pajtimi i tensioneve dhe dilemave, si dhe marrja e përgjegjësisë. OECD-ja përmend tri fusha të “themeleve kryesore” me shkathtësitë, njohuritë, qëndrimet dhe vlerat themelore që janë parakushte për mësimnxënie të mëtejshme, të cilat ofrojnë bazën për zhvillimin e aftësisë për veprim dhe kompetencave transformuese të nxënësve. Të dyja fushat, kompetencat transformuese, si dhe themelet kryesore përfshijnë elemente të shkathtësive jetësore dhe shkathtësive transversale, të cilat janë grupe të kompetencave të pavarura nga lëndë të veçanta.

Kurrikula e re e Kosovës për arsimin parauniversitar, me fokusin e saj në mësimdhënien dhe të nxënët e bazuar

në kompetenca, e zhvendos fokusin e sistemit arsimor nga thjesht përvetësimi i njohurive në kompetencat që u nevojiten nxënësve për të pasur sukses në jetë (Perolli-Shehu, 2019). Sipas kurrikulës së re të Kosovës të Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë (MASHT), e rishikuar në vitin 2016, gjashtë janë kompetencat që rrjedhin nga objektivat e përgjithshme të arsimit parauniversitar që përcaktojnë objektivat e të nxënësve që duhet të arrihen nga nxënësit në mënyrë progresive dhe të qëndrueshme gjatë gjithë shkollimit të tyre (Perolli-Shehu, 2019). Këto kompetenca janë kompetenca në komunikim dhe shprehje; kompetencë në të menduar; kompetenca në mësimnxënie; kompetenca në jetën, punë dhe fushat që lidhen me mjedisin; kompetenca personale dhe sociale; dhe kompetenca qytetare (MASHT, 2016). Kompetenca personale përfshin, ndër të tjera, demonstrimin e të kuptuarit të vetes dhe të tjerëve; demonstrimin e vetëbesimit; menaxhimin e emocioneve dhe stresit; si dhe ndjeshmërinë ndaj të tjerëve. Në këtë kontekst, nxënësit inkurajohen të zhvillojnë vetëbesimin, duke nxitur gjithashtu hapjen dhe besimin ndaj të tjerëve (MASHT, 2016). Edhe pse zhvillimi i kompetencave personale konsiderohet vendimtar në kurrikulat shtetërore, vendit i mungojnë iniciativat apo intervenimet e drejtpërdrejta që do të mbështesnin zhvillimin e këtyre kompetencave tek fëmijët, dhe kjo temë si e tillë nuk është hulumtuar kurrë më parë në Kosovë.

Në bazë të dy kornizave të lartpërmendura, u krijuan dy programe edukimi, FACE dhe PEACOCK, që ofruan manuale për trajnimin e mësimitdhënësve dhe librat e nxënësve për shkathtësitë jetësore dhe zhvillimet personale. Këto programe janë zbatuar në tri shkolla të zgjedhura në mënyrë rastësore në Kosovë duke përdorur zhvillimin profesional të mësimitdhënësve në shkollë, ku trajnerët nga këto shkolla kanë trajnuar 88 kolegë. Gjatë këtij procesi, u vlerësuan shkathtësitë jetësore dhe zhvillimi personal i nxënësve para dhe pas zbatimit të programit.

Metodologjia

Studimi përdori një metodë të përzier duke eksploruar zhvillimin e shkathtësive jetësore të fëmijëve nga klasa e tretë deri në klasën e nëntë, para dhe pas zbatimit të programit të intervenimit për zhvillimin e shkathtësive jetësore. Studimi u realizua në Kosovë, në tri shkolla urbane dhe rurale të cilat kanë qenë pjesë e programit për zhvillimin e shkathtësive jetësore. Në studim morën pjesë gjithsej 1022 fëmijë nga tri shkollat të cilat pilotuan përdorimin e materialeve PEACOCK dhe FACE, paraprakisht duke mbajtur trajnimin me bazë në shkollë nga kolegu për kolegët. Vlerësimi i shkathtësive jetësore u bazua në Shkallën e Vlerësimit të Shkathtësive Jetësore (LSAS) të zhvilluar në Indi nga Kennedy et al. (2014).

Vetë LSAS bazohet në 10 shkathtësi themelore jetësore të zhvilluara nga Organizata Botërore e Shëndetësisë (shih më lart). Për vetë-perceptimin specifik të fëmijëve, Universiteti i Cyrihut për Edukimin e Mësimdhënësve bëri përshtatjen e LSAS-së nga LSQC-në - Pyetësi për Shkathtësitë Jetësore për Fëmijë. LSQC-ja dhe LSAS-ja specifikojnë pesë shkathtësi jetësore që mund të vërehen tek fëmijët dhe të rinjtë: ndërveprimi me të tjerët; tejkalimi i problemeve dhe gjetja e zgjidhjeve; marrja e iniciativës; menaxhimi i konfliktit; dhe të kuptuarit dhe ndjekja e udhëzimeve. LSQC-ja është

pyetësor i shkurtër i përbërë nga 20 pohime që duhet të vlerësohen nga fëmijët (duke treguar vetëvlerësimin e tyre për shkathtësitë specifike jetësore). Mësimdhënësit u udhëzuan përmes një prezantimi të shkurtër se si ta administrojnë LSQC-në në klasat e tyre. Përveç shpërndarjes së LSQC-së për të gjithë fëmijët në klasë, mësimdhënësit (N=50) zgjedhën një mostër të përzgjedhur të fëmijëve për vëzhgim më të afërt. Vëzhgimi u bë përmes LSAS-së (Shkallës së Vlerësimit të Shkathtësive Jetësore) origjinale nga mësimdhënësi i klasës. Mësimdhënësit vëzhguan secilin

fëmijë individual dhe e vlerësuan secilën nga shkathtësitë në një shkallë me 5 pikë të tipit Likert. Gjatë gjithë vitit shkollor, programi i intervenimit u realizua me 2000 nxënës në tri shkollat e përzgjedhura nga të gjithë mësimdhënësit e trajnuar që frekuentuan programin FACE dhe PEACOCK për shkathtësitë jetësore dhe zhvillimin personal.

Për më tepër, studimi hulumtues vlerësoi edhe zhvillimin e shkathtësive jetësore të vetë mësimdhënësve duke përdorur një pyetësor online për të përcaktuar nëse përdorimi i materialeve për shkathtësitë jetësore në klasën e tyre kishte pasur ndikim edhe në kompetencat e tyre të shkathtësive jetësore.

Në pyetësorët e mësimdhënësve, përveç të dhënave demografike, u kërkua reagime për materialet për mësimdhënie nga programi FACE dhe Zhvillimi Personal, si dhe u përfshinë përvoja specifike gjatë përdorimit të materialeve për mësimdhënie, një vetë-vlerësim i mësimdhënësve për mbështetje për vazhdimin e qëndrueshëm të trajnimit dhe zhvillimit.

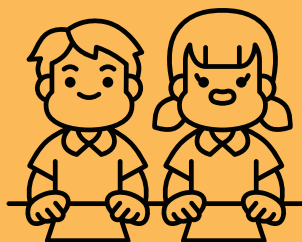
LSQC-ja dhe LSAS-ja specifikojnë pesë shkathtësi jetësore që mund të vërehen tek fëmijët dhe të rinjtë: ndërveprimi me të tjerët; tejkalimi i problemeve dhe gjetja e zgjidhjeve; marrja e iniciativës; menaxhimi i konfliktit; dhe të kuptuarit dhe ndjekja e udhëzimeve. LSQC-ja është pyetësor i shkurtër i përbërë nga 20 pohime që duhet të vlerësohen nga fëmijët (duke treguar vetëvlerësimin e tyre për shkathtësitë specifike jetësore). Mësimdhënësit u udhëzuan përmes një prezantimi të shkurtër se si ta administrojnë LSQC-në në klasat e tyre.

REZULTATET E STUDIMIT

Krahasimi i perceptimit të nxënësve para dhe pas një programi për shkathtësitë jetësore dhe zhvillimin personal

Më shumë se

2000
nxënës

nga klasa e tretë deri në klasën e nëntë ndoqën mësimet për shkathtësitë jetësore dhe zhvillimin personal, të ofruara nga mësimdhënësit e tyre që ligjëruan për tema të ndryshme.

Një mostër prej

1022
nxënësish

plotësuan një pyetësor në fillim të zbatimit të programit, pas trajnimit të mësimdhënësve të tyre për integrimin e shkathtësive jetësore dhe zhvillimit personal në lëndët e tyre. Mësimdhënësit vazhduan zbatimin e planeve të tyre të rishikuara të lëndës gjatë nëntë muajve të programit. Në fund të vitit shkollor, 240 nxënës plotësuan pyetësorin pas anketës duke iu përgjigjur të njëjtave pyetje që tregonin vetë-vlerësimin e tyre për shkathtësi të veçanta jetësore.

U krye analiza t-test për të krahasuar vlerat mesore nga anketa para dhe pas. Të dhënat treguan rritje të moderuar, por sidoqoftë domethënëse, në shkathtësitë jetësore më të treguara të matura në anketën pas testit krahasuar me anketën para testit (Shih tabelën 1).

TABELA 1: Krahasimi i vlerave mesore ndërmjet anketës para dhe pas testit me nxënësit

STATISTIKAT E GRUPIT

	Para dhe pas	N	Mesor	Devijimi Standard	Mesorja Standarde e Gabimit
E di si të flas me fëmijët e tjerë në klasë.	Grupi para testit	↓ 1001	↓ 4.60	↓ .744	↑ .024
	Grupi pas testit	↑ 1244	↑ 4.66	↑ .776	↓ .022
E di si të flas me mësimdhënësen/in tim	Grupi para testit	↓ 995	↓ 4.41	↑ .902	↑ .029
	Grupi pas testit	↑ 1242	↑ 4.53	↓ .846	↓ .024
E di si të flas me djem (nëse jam vajzë). E di si të flas me vajza (nëse jam djalë).	Grupi para testit	↓ 1000	↓ 4.19	↑ 1.098	↑ .035
	Grupi pas testit	↑ 1244	↑ 4.32	↓ 1.026	↓ .029
E vërej si ndihen njerëzit e tjerë.	Grupi para testit	↓ 989	↓ 3.80	↑ 1.321	↑ .042
	Grupi pas testit	↑ 1239	↑ 3.90	↓ 1.229	↓ .035
Nëse diçka bëhet shumë e vështirë, unë dua ta zgjidh.	Grupi para testit	↓ 989	↓ 4.06	↑ 1.160	↑ .037
	Grupi pas testit	↑ 1241	↑ 4.09	↓ 1.023	↓ .029
Nuk më trembin problemet e vështira.	Grupi para testit	↓ 983	↓ 3.79	↑ 1.311	↑ .042
	Grupi pas testit	↑ 1240	↑ 3.91	↓ 1.156	↓ .033
Kërkoj ndihmë kur nuk di si të vazhdoj.	Grupi para testit	↓ 971	↑ 4.10	↓ 1.127	↓ .036
	Grupi pas testit	↑ 1240	↓ 4.09	↑ 2.287	↑ .065

STATISTIKAT E GRUPIT

	Para dhe pas	N	Mesor	Devijimi Standard	Mesorja Standarde e Gabimit
Shumicën e problemeve arrij ta zgjidh.	Grupi para testit	↓ 986	↓ 3.73	↑ 1.237	↑ .039
	Grupi pas testit	↑ 1241	↑ 3.79	↓ 1.164	↓ .033
Detyrat në shkollë i kryej pa ma kërkuar dikush.	Grupi para testit	↓ 1001	↓ 3.41	↑ 1.616	↑ .051
	Grupi pas testit	↑ 1243	↑ 3.50	↓ 1.569	↓ .044
Ndonjëherë e vazhdoj punën pa udhëzime.	Grupi para testit	↓ 1003	↓ 3.28	↑ 1.510	↑ .048
	Grupi pas testit	↑ 1242	↑ 3.39	↓ 1.425	↓ .040
I filloj gjërat vetë nëse kam interes.	Grupi para testit	↓ 1001	↔ 4.32	↓ 1.120	↓ .035
	Grupi pas testit	↑ 1239	↔ 4.32	↑ 1.792	↑ .051
Nëse dua të luaj me shokë e shoqe, thjesht u them.	Grupi para testit	↓ 982	↑ 4.49	↓ 1.004	↑ .032
	Grupi pas testit	↑ 1223	↓ 4.48	↑ 1.023	↓ .029
Nëse nuk pajtohem me dikë, flas me të.	Grupi para testit	↓ 992	↓ 3.95	↑ 1.320	↑ .042
	Grupi pas testit	↑ 1241	↑ 4.10	↓ 1.243	↓ .035
Konfliktet i zgjidh duke folur, jo duke u përleshur.	Grupi para testit	↓ 990	↓ 4.08	↑ 1.314	↓ c
	Grupi pas testit	↑ 1231	↑ 4.23	↓ 1.141	↑ .033

STATISTIKAT E GRUPIT

	Para dhe pas	N	Mesor	Devijimi Standard	Mesorja Standarde e Gabimit
Unë nuk përdor fjalë të pista.	Grupi para testit	↓ 987	↓ 2.57	↑ 1.729	↑ .055
	Grupi pas testit	↑ 1230	↑ 3.43	↓ 1.654	↓ .047
Nuk iki nga konflikti.	Grupi para testit	↓ 972	↓ 3.35	↓ 1.647	↓ .053
	Grupi pas testit	↑ 1219	↑ 3.66	↑ 2.070	↑ .059
I kuptoj udhëzimet që m'i japin.	Grupi para testit	↓ 994	↑ 4.41	↓ .931	↑ .030
	Grupi pas testit	↑ 1231	↓ 4.40	↑ .937	↓ .027
Unë i ndjek udhëzimet.	Grupi para testit	↓ 983	↓ 4.39	↑ 1.091	↑ .035
	Grupi pas testit	↑ 1230	↑ 4.48	↓ .958	↓ .027
I ndjek udhëzimet edhe kur nuk më pëlqejnë.	Grupi para testit	↓ 999	↓ 3.68	↑ 1.447	↑ .046
	Grupi pas testit	↑ 1235	↑ 3.99	↓ 1.269	↓ .036
Kërkoj ndihmë kur nuk kuptoj.	Grupi para testit	↓ 999	↓ 4.49	↑ .960	↑ .030
	Grupi pas testit	↑ 1240	↑ 4.51	↓ .866	↓ .025

TABELA 1: tregon dallimet ndërmjet mesoreve nga vetë-vlerësimi para dhe pas testit nga nxënësit. Mund të shihet se shumica e treguesve ndryshojnë pozitivisht nga vetë-vlerësimi i parë tek i dyti.

TABELA 2: T-test i domethënies për rezultatet para dhe pas testit

TEST I PAVARUR I MOSTRAVE											
		Testi i Levene për Barazinë e Variancave		t-test për Barazinë e Mesatare							
		F	Sig.	t	df	Sig.	Diferenca mesaatare	Diferenca Standarde e Gabimit	95% Intervali i Besimit të Diferencës		
										I poshtëm	I sipërm
E di si të flas me fëmijët e tjerë në klasë.	Supozohen varianca të barabarta	1.715	.191	-1.810	2243	.070	-.059	.032	-122	.005	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-1.818	2175.781	.069	-.059	.032	-122	.005	
E di si të flas me mësimdhënësen/ in tim	Supozohen varianca të barabarta	9.786	.002	-3.302	2235	.001	-.122	.037	-195	-.050	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-3.278	2066.173	.001	-.122	.037	-196	-.049	
E di si të flas me djem (nëse jam vajzë). E di si të flas me vajza (nëse jam djalë).	Supozohen varianca të barabarta	2.030	.154	-3.067	2242	.002	-.138	.045	-226	-.050	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-3.045	2072.359	.002	-.138	.045	-227	-.049	
E vërej si ndihen njerëzit e tjerë.	Supozohen varianca të barabarta	11.760	.001	-1.822	2226	.069	-.099	.054	-205	.008	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-1.807	2045.330	.071	-.099	.055	-206	.008	

TEST I PAVARUR I MOSTRAVE

		Testi i Levene për Barazinë e Variancave		t-test për Barazinë e Mesatareve						
		F	Sig.	t	df	Sig.	Diferenca mesaatare	Diferenca Standarde e Gabimit	95% Intervali i Besimit të Diferencës	
									I poshtëm	I sipërm
Nëse diçka bëhet shumë e vështirë, unë dua ta zgjidh.	Supozohen varianca të barabarta	13.278	.000	-.491	2228	.623	-.023	.046	-.113	.068
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-.484	1984.144	.628	-.023	.047	-.115	.069
Nuk më trembin problemet e vështira.	Supozohen varianca të barabarta	36.911	.000	-2.249	2221	.025	-.118	.052	-.221	-.015
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-2.217	1972.227	.027	-.118	.053	-.222	-.014
Kërkoj ndihmë kur nuk di si të vazhdoj.	Supozohen varianca të barabarta	1.659	.198	.143	2209	.887	.011	.080	-.146	.168
	Nuk supozohen varianca të barabarta			.153	1893.944	.878	.011	.074	-.134	.157
Shumicën e problemeve arrij ta zgjidh.	Supozohen varianca të barabarta	6.196	.013	-1.228	2225	.219	-.063	.051	-.163	.037
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-1.220	2052.378	.223	-.063	.051	-.164	.038

TEST I PAVARUR I MOSTRAVE

		Testi i Levene për Barazinë e Variancave		t-test për Barazinë e Mesatare							
		F	Sig.	t	df	Sig.	Diferenca mesatare	Diferenca Standarde e Gabimit	95% Intervali i Besimit të Diferencës		
										I poshtëm	I sipërm
Detyrat në shkollë i kryej pa ma kërkuar dikush.	Supozohen varianca të barabarta	3.120	.077	-1.348	2242	.178	-.091	.068	-.223	.041	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-1.343	2113.578	.179	-.091	.068	-.224	.042	
Ndonjëherë e vazhdoj punën pa udhëzime.	Supozohen varianca të barabarta	9.520	.002	-1.728	2243	.084	-.107	.062	-.229	.014	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-1.717	2088.803	.086	-.107	.063	-.230	.015	
I filloj gjërat vetë nëse kam interes.	Supozohen varianca të barabarta	1.050	.306	.038	2238	.969	.002	.065	-.125	.130	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			.040	2112.917	.968	.002	.062	-.119	.124	
Nëse dua të luaj me shokë e shoqe, thjesht u them.	Supozohen varianca të barabarta	.818	.366	.227	2203	.821	.010	.043	-.075	.095	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			.227	2117.080	.820	.010	.043	-.075	.095	
Nëse nuk pajtohem me dikë, flas me të.	Supozohen varianca të barabarta	2.180	.140	-2.714	2231	.007	-.148	.054	-.254	-.041	
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-2.696	2064.689	.007	-.148	.055	-.255	-.040	

TEST I PAVARUR I MOSTRAVE

		Testi i Levene për Barazinë e Variancave		t-test për Barazinë e Mesatare						
		F	Sig.	t	df	Sig.	Diferenca mesaatare	Diferenca Standarde e Gabimit	95% Intervali i Besimit të Diferencës	
								I poshtëm		I sipërm
Konfliktet i zgjidh duke folur, jo duke u përleshur.	Supozohen varianca të barabarta	14.519	.000	-2.816	2219	.005	-.147	.052	-.249	-.045
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-2.774	1969.527	.006	-.147	.053	-.251	-.043
Unë nuk përdor fjalë të pista.	Supozohen varianca të barabarta	14.688	.000	-11.882	2215	.000	-.857	.072	-.998	-.715
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-11.825	2070.199	.000	-.857	.072	-.999	-.715
Nuk iki nga konflikti.	Supozohen varianca të barabarta	11.190	.001	-3.854	2189	.000	-.314	.081	-.474	-.154
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-3.953	2188.988	.000	-.314	.079	-.470	-.158
I kuptoj udhëzimet që m'i japin.	Supozohen varianca të barabarta	.177	.674	.214	2223	.830	.009	.040	-.070	.087
	Nuk supozohen varianca të barabarta			.215	2130.936	.830	.009	.040	-.070	.087
Unë i ndjek udhëzimet.	Supozohen varianca të barabarta	12.950	.000	-2.154	2211	.031	-.094	.044	-.179	-.008
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-2.124	1968.074	.034	-.094	.044	-.181	-.007

TEST I PAVARUR I MOSTRAVE

		Testi i Levene për Barazinë e Variancave		t-test për Barazinë e Mesatare						
		F	Sig.	t	df	Sig.	Diferenca mesaatare	Diferenca Standarde e Gabimit	95% Intervali i Besimit të Diferencës	
								I poshtëm		I sipërm
I ndjek udhëzimet edhe kur nuk më pëlqejnë.	Supozohen varianca të barabarta	53.537	.000	-5.229	2232	.000	-.301	.058	-.414	-.188
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-5.157	2000.147	.000	-.301	.058	-.415	-.186
Kërkoj ndihmë kur nuk kuptoj.	Supozohen varianca të barabarta	3.481	.062	-.314	2237	.753	-.012	.039	-.088	.064
	Nuk supozohen varianca të barabarta			-.311	2032.518	.756	-.012	.039	-.089	.065

TABELA 2: tregon nivelin e domethënies së dallimeve para dhe pas testit. Të dhënat e theksuara na tregojnë dallimet më domethënëse pas zbatimit të programit. Mund të shohim se materialet FACE dhe PEACOCK të përdorura nga mësimdhënësit brenda një viti shkollor ndikuan në shkathtësitë jetësore dhe zhvillimin personal të fëmijëve, kryesisht në aftësinë e tyre për të ndërvepruar me të tjerët, për menaxhimin e konfliktit, për ndjekjen e udhëzimeve, por duket se nxënësit kanë ende vështirësi në marrjen e iniciativës, të kuptuarit e udhëzimeve dhe zgjidhjen e problemeve.

Përveç testit para dhe pas,
mostra prej

175 nxënësish

të përzgjedhur në formë rastësore u vëzhguan nga mësimdhënësit e tyre duke përdorur të njëjtin protokoll vëzhgimi të strukturuar bazuar në LSAS-në origjinale (Shkalla e Vlerësimit të Shkathtësive Jetësore).

Të dhënat e paraqitura më poshtë sipas vëzhgimit të mësimdhënësit treguan se duhet bërë më shumë, duke përfshirë të pesë shkathtësitë e vëzhguara jetësore për të zhvilluar aftësitë e tyre për të ndërvepruar me të tjerët, për të kapërcyer vështirësitë dhe për të zgjidhur problemet, për të marrë iniciativën dhe për menaxhimin e problemeve, si dhe për t'i kuptuar dhe ndjekur udhëzimet.

NDËRVEPRIMI ME TË TJERËT

		Shpeshtësia	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
Valid	Nuk e bën ende	1	.6	.6	.6
	E bën me shumë ndihmë	11	6.3	6.3	6.9
	E bën me ca ndihmë	33	18.8	18.9	25.7
	E bën me pak ndihmë	41	23.3	23.4	49.1
	E nën në mënyrë të pavarur	89	50.6	50.9	100.0
	Gjithsej	175	99.4	100.0	
Mungon	Sistemi	1	6		
Gjithsej		176	100.0		

TABELA 3: Ndërveprimi me të tjerët

TABELA 4: Tejkalimi i vështirësive dhe zgjidhja e problemeve

TEJKALIMI I VËSHTIRËSIVE DHE ZGJIDHJA E PROBLEMEVE

		Shpeshtësia	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
Valid	Nuk e bën ende	3	1.7	1.7	1.7
	E bën me shumë ndihmë	22	12.5	12.6	14.3
	E bën me ca ndihmë	27	15.3	15.4	29.7
	E bën me pak ndihmë	38	21.6	21.7	51.4
	E nën në mënyrë të pavarur	85	48.3	48.6	100.0
Gjithsej		175	99.4	100.0	
Mungon	Sistemi	1	.6		
Gjithsej		176	100.0		

VALID
GJITHSEJ

Shpeshtësia
175

Përqindja
99.4

Përqindja valide
100.0

MUNGN
GJITHSEJ

Shpeshtësia
176

Përqindja
100/0

TABELA 5: Marrja e iniciativës

MARRJA E INICIATIVËS

		Shpeshtësia	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
Valid	Nuk e bën ende	7	4.0	4.0	4.0
	E bën me shumë ndihmë	14	8.0	8.0	12.0
	E bën me ca ndihmë	31	17.6	17.7	29.7
	E bën me pak ndihmë	37	21.0	21.1	50.9
	E nën në mënyrë të pavarur	86	48.9	49.1	100.0
Gjithsej		175	99.4	100.0	
Mungon	Sistemi	1	.6		
Gjithsej		176	100.0		

VALID
GJITHSEJ

Shpeshtësia
175

Përqindja
99.4

Përqindja valide
100.0

MUNGON
GJITHSEJ

Shpeshtësia
176

Përqindja
100/0

TABELA 6: Menaxhimi i problemeve

		Shpeshtësia	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
Valid	Nuk e bën ende	3	1.7	1.7	1.7
	E bën me shumë ndihmë	8	4.5	4.6	6.3
	E bën me ca ndihmë	39	22.2	22.3	28.6
	E bën me pak ndihmë	42	23.9	24.0	52.6
	E nën në mënyrë të pavarur	83	47.2	47.4	100.0
Gjithsej		175	99.4	100.0	
Mungon	Sistemi	1	.6		
Gjithsej		176	100.0		

VALID
GJITHSEJ

Shpeshtësia
175

Përqindja
99.4

Përqindja valide
100.0

MUNGN
GJITHSEJ

Shpeshtësia
176

Përqindja
100/0

TABELA 7: Të kuptuarit dhe ndjekja e udhëzimeve

TË KUPTUARIT DHE NDJEKJA E UDHËZIMEVE

		Shpeshtësia	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
Valid	Nuk e bën ende	■ 4	■ 2.3	■ 2.3	■ 2.3
	E bën me shumë ndihmë	■ 11	■ 6.3	■ 6.3	■ 8.6
	E bën me ca ndihmë	■ 33	■ 18.8	■ 18.9	■ 27.4
	E bën me pak ndihmë	■ 47	■ 26.7	■ 26.0	■ 54.3
	E nën në mënyrë të pavarur	■ 80	■ 45.5	■ 45.7	■ 100.0
Gjithsej		175	99.4	100.0	
Mungon	Sistemi	1	.6		
Gjithsej		176	100.0		

VALID
GJITHSEJ

Shpeshtësia
175

Përqindja
99.4

Përqindja valide
100.0

MUNGON
GJITHSEJ

Shpeshtësia
176

Përqindja
100/0

Zhvillimi i shkathtësive jetësore të nxënësve të vëzhguar nga mësimdhënësit

Gjithashtu u zhvillua një t-test për të krahasuar mesataret ndërmjet djemve dhe vajzave në lidhje me të pesë shkathtësitë jetësore. Të dhënat treguan dallim domethënës

ndërmjet djemve dhe vajzave, ku vajzat duket se performojnë më mirë se djemtë në të pesë shkathtësitë jetësore, siç u vëzhgua nga mësimdhënësit e tyre.

TABELA 8: Krahasimi i mesoreve ndërmjet djemve dhe vajzave për sa i përket shkathtësive të tyre jetësore, siç u vëzhguan nga mësimdhënësit

STATISTIKAT E GRUPIT

	Gjinia	N	Mesatarja	Devijimi Standard	Mesorja Standarde e Gabimit
Rezultati i përgjithshëm	M	83	3.8181	1.00014	.10978
	F	89	4.3438	.77342	.08198
Ndërveprimi me të tjerët	M	83	3.9277	1.03338	.11343
	F	89	4.4382	.85220	.09033
Tejkalimi i vështirësive dhe zgjidhja e problemeve	M	83	3.7831	1.20008	.13173
	F	89	4.2809	1.02235	.10837
Marrja e iniciativës	M	83	3.6867	1.25841	.13813
	F	89	4.3596	.95640	.10138
Menaxhimi i problemeve	M	83	3.8675	1.05658	.11598
	F	89	4.3596	.86926	.09214
Të kuptuarit dhe ndjekja e udhëzimeve	M	83	3.8313	1.14572	.12576
	F	89	4.3146	.88671	.09399

TEST I PAVARUR I MOSTRAVE

t-test për Barazinë e Mesoreve

		df	Sig. (me 2 bishta)	Diferenca mesore
Rezultati i përgjithshëm	Supozohen varianca të barabarta	170	.000	-.52575
	Nuk supozohen varianca të barabarta	154.259	.000	-.52575
Ndërveprimi me të tjerët	Supozohen varianca të barabarta	170	.001	-.51049
	Nuk supozohen varianca të barabarta	159.292	.001	-.51049
Tejkalimi i vështirësive dhe zgjidhja e problemeve	Supozohen varianca të barabarta	170	.004	-.49777
	Nuk supozohen varianca të barabarta	161.587	.004	-.49777
Marrja e iniciativës	Supozohen varianca të barabarta	170	.000	-.67280
	Nuk supozohen varianca të barabarta	152.817	.000	-.67280
Menaxhimi i problemeve	Supozohen varianca të barabarta	170	.001	-.49208
	Nuk supozohen varianca të barabarta	159.117	.001	-.49208
Të kuptuarit dhe ndjekja e udhëzimeve	Supozohen varianca të barabarta	170	.002	-.48328

TABELA 9: i-test i domethënies në lidhje me dallimet ndërmjet djemve dhe vajzave për sa i përket shkathtësive të tyre jetësore, siç u vëzhguan nga mësimdhënësit

Perceptimet e mësimeve në lidhje me rëndësinë e materialeve FACE dhe PEACOCK

Mësimeve (n=50) nga tri shkollat që zbatuan programin FACE dhe PEACOCK iu përgjigjën pyetësorit online në lidhje me pikëpamjet e tyre në lidhje me materialet, ndikimin në shkathtësitë e tyre jetësore dhe nevojat e tyre për zhvillim të mëtejshëm profesional.

TABELA 10: Të dhënat demografike për mësimeve/it

Moshë

20-30

18%

31-40

24%

20-30

38%

20-30

20%

Gjinia

Meshkuj

14%

Femra

86%

Niveli i shkollës

Shkollë fillore

68.8%

Shkollë e mesme e ulët

29.2%

Parashkollor

2%

Përvoja e punës

1-3 vjet

6.3%

4-6 vjet

12.8%

Më shumë se 6

80.9%

Trajnim PEACOCK dhe FACE

JO

45.1%

Po

54.9%

Mësimdhënësit që morën pjesë në anketë punonin në shkolla fillore dhe të mesme të ulëta dhe pak prej tyre (2%) në klasat parashkollore. Ata kishin përvojë pune dhe moshë të ndryshme. Jo të gjithë kanë marrë pjesë në trajnim, por kanë përdorur materialet nga programi PEACOCK dhe FACE.

Nga 49 përgjigje,
55.1%

ose 27 prej tyre deklaruan se pajtohen plotësisht se materialet janë shumë të dobishme

dhe
42.9%

ose 22 mësimdhënës deklaruan pajtohen se materialet ishin shumë të dobishme dhe vetëm 2% nuk kishin asnjë koment për materialet (shih figurën 1.)

VLERËSIMI I DOBISË SË MATERIALEVE

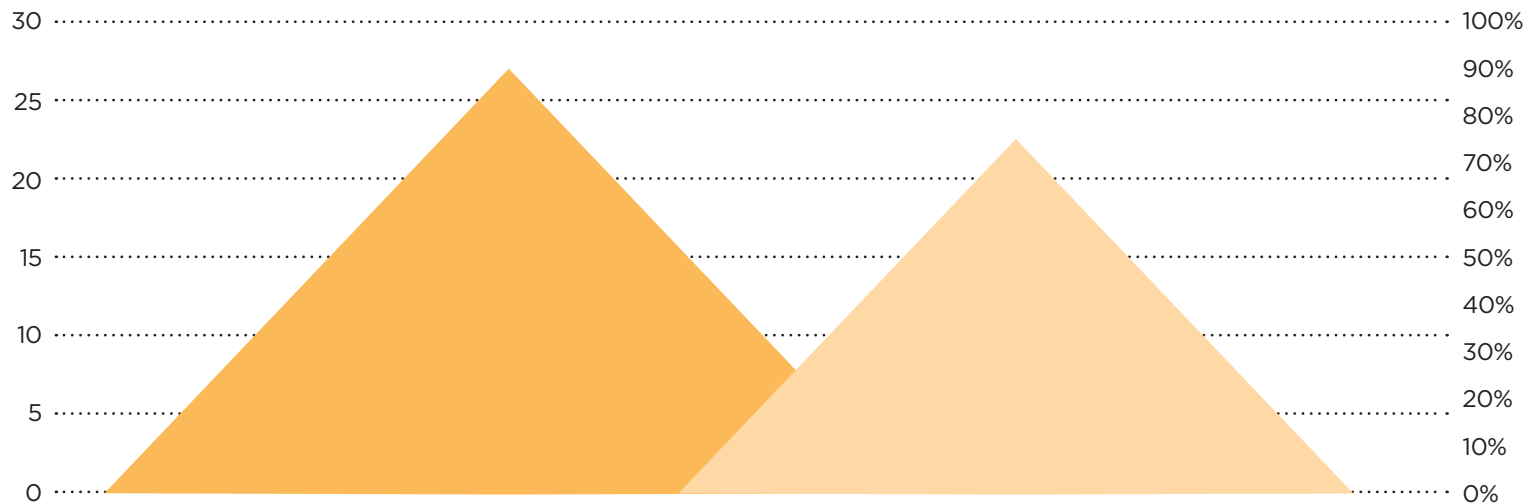

FIGURA 1: Konsiderimi i materialeve si të dobishme

Shumica e mësimitdhënësve u përgjigjën (N=26 - pajtohem plotësisht dhe N=23 - pajtohem) se do t'ua rekomandonin materialet mësimdhënësve të tjerë. (Shih figurën 2).

REKOMANDIMI I MATERIALEVE PËR MËSIMDHËNËSIT E TJERË

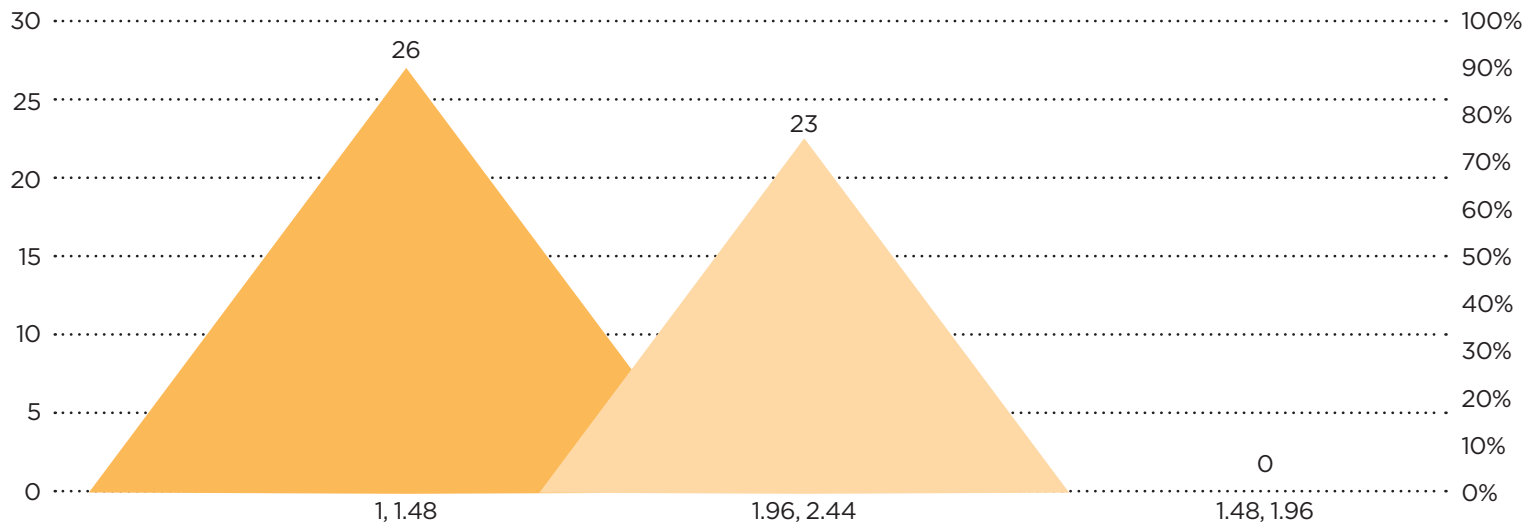
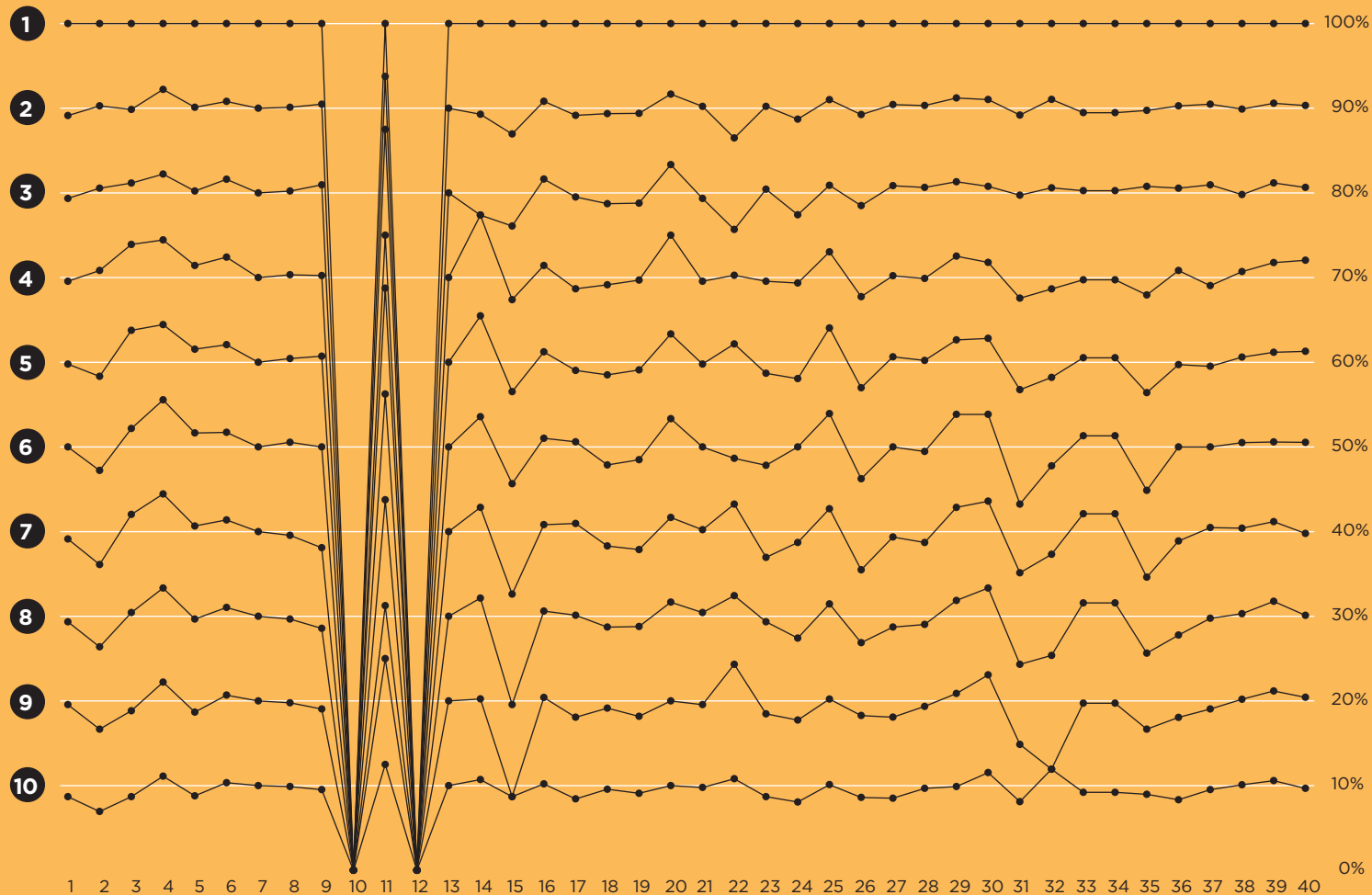

FIGURA 2: Rekomandim për mësimitdhënës/edukatorë të tjerë.

Mësimitdhënësit kanë dhënë mendimin e tyre në lidhje me nivelin e shkathtësive për jetë të nxënësve të tyre që prej përdorimit të materialeve të PEACOCK the FACE. Ata konsideruan se shkathtësitë të cilat kërkojnë zhvillim të mëtejshëm ndërlidhen me mendimin kritik dhe kreativ si dhe zgjidhjen e problemeve. Duket se

materialet i kane ndihmuar nxënësit në përballimin e stresit dhe emocioneve, zhvillimin e empatisë si dhe vetëdijen për veten

VLERËSIMI I SHKATHËSIVE TË NXËNËSVE NGA ANA E MËSIMDHËNËSVE

- 1 Perballja me stres 2 10 4 9 5 4 8 9 7 10 8 9, 10
- 2 Perballja me emocionet 2 10 5 10 7 3 7 9 7 10 9 9
- 3 Empatia 3 10 5 9 9 3 7 9 8 9 9 8
- 4 Vetedija per veten 3 10 5 8 5 4 8 9 9 9 8 9

- 5 Mardheniet nderpersonale 3 10 6 9 5 4 7 9 8 8 9 9
- 6 Komunikimi efektiv 2 10 5 10 7 4 8 9 9 9 10 8
- 7 Te menduarit kritik 3 10 7 10 7 4 7 9 9 10 9 8

- 8 Te menduarit kreativ 3 10 8 9 7 4 8 10 8 10 10 9
- 9 Zgjidhja e problemeve 3 10 7 10 7 3 8 9 7 8 9 7
- 10 Vendimmarrja 2 10 8 10 5 4 7 9 7 9 8 8

Mësimdhënësit
vlerësuan gjithashtu nga

1 në 10

temat që ata i konsideronin
të rëndësishme për nxënësit
e tyre.

Figurat 3 dhe 4 tregojnë se shumica e mësimdhënësve besojnë se temat nga programi PEACOCK janë të rëndësishme për nxënësit e tyre. Katër temat më të pëlqyera ishin: Arti i njohjes së vetes dhe të tjerëve, sigurimi i jetës cilësore, jetesa e shëndetëshme dhe zhvillimi në karri-erë, ndërsa më pak pikë morën temat: Obligimet ose detyrat në familje, dhe siguria personale.

VLERËSIMI I TEMAVE PEACOCK

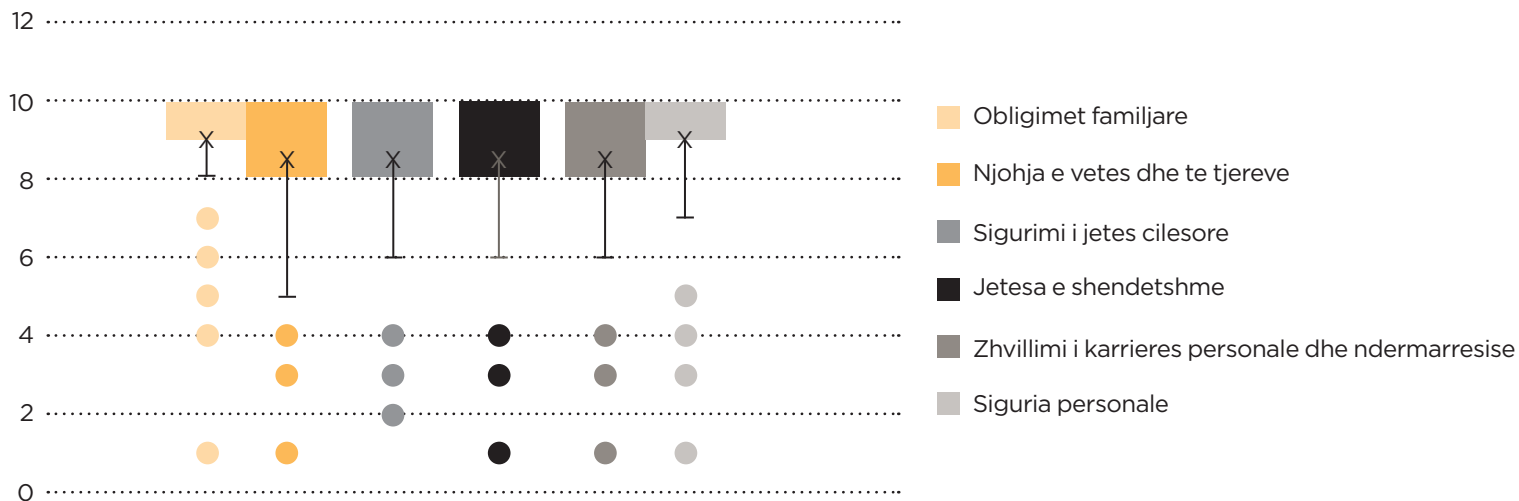
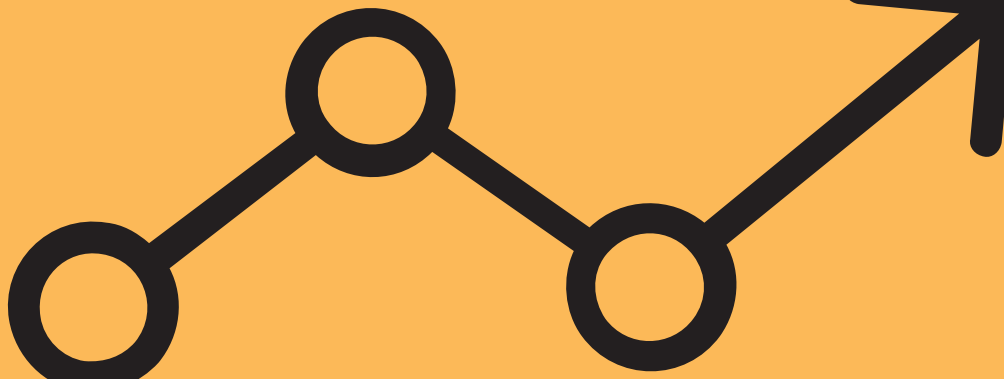

FIGURA 3: Temat nga PEACOCK sipas vlerësimit të mësimdhënësve

Temat më të vlerësuara nga ana e mësimeve sa i përket materialeve nga FACE janë: familja dhe shëndeti, ndërsa këndimi dhe media ishin temat që mësimeve ishin vlerësuar më pak (Shih figurën 4).

VLERËSIMI I TEMAVE FACE

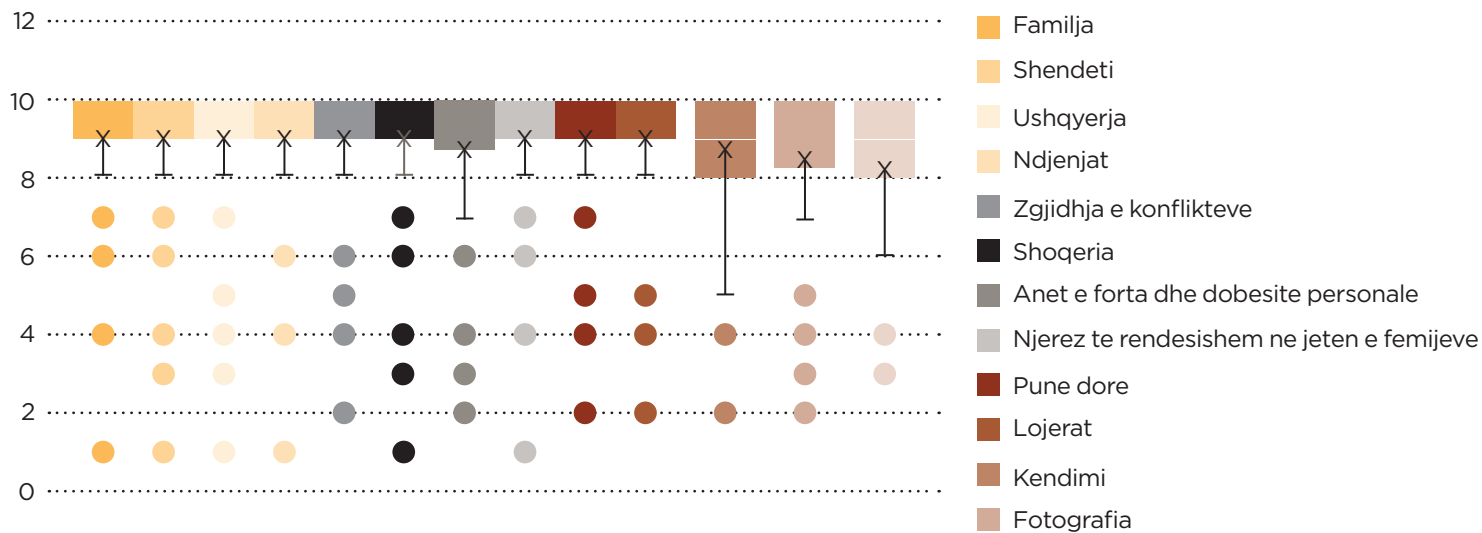

FIGURA 4: Temat nga FACE sipas vlerësimit të mësimeve

Mësimdhënësit u shprehën se pajtohen (N=24) dhe pajtohen plotësisht (N=26) që gjatë përdorimit të materialeve PEACOCK dhe FACE ata kanë qenë në gjendje të zhvillojnë edhe shkathtësitë e tyre jetësore.

Ata deklaruan edhe se do të duhej të mësonin më shumë rreth metodave të reja, lidhjes me jetën e fëmijëve dhe promovimit të shkathtësive transversale.

Sa i përket zhvillimit të tyre, ata do të preferonin të mësonin më shumë se si të përballen me stresin dhe emocionet, si dhe për të menduarit kritik dhe vendimmarrjen!

ZHVILLIMI I SHKATHTESIVE JETESORE TE MESIMDHENESVE

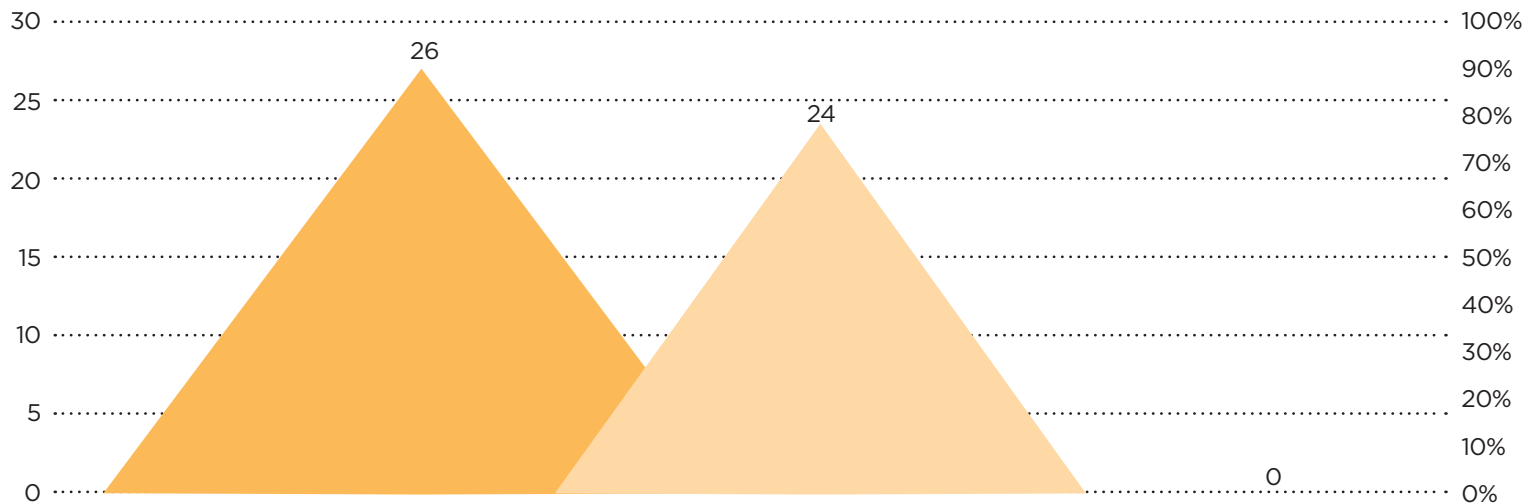

FIGURA 5: Zhvillimi i shkathtësive jetësore të mësimdhënësve

Konkluzione

Dëshmitë në zgjerim të OECD-së dhe puna ndërkombëtare e kanë nxjerrë në pah rëndësinë e mësimdhënësve dhe mësimdhënies me cilësi të lartë. Megjithatë, shumë vende përballen me sfida të vazhdueshme dhe rezistencë ndaj ndryshimit. Reformat aktuale në arsim kërkojnë role të ndryshme për mësimdhënësit që lidhen me mësimdhënien për të kuptuar dhe për t'i përgatitur nxënësit për një shoqëri me kompleksitete që shumë mësimdhënës vetë e kanë të vështirë t'i pranojnë (Delors, 1996).

Ka një numër të procedurave që mund të diskutohen, nga aktivitetet e vetë-zhvillimit personal te seminarët ose ditët e shkollës gjatë shërbimit, deri te puna bashkëpunuese mes mësimdhënësve dhe edukatorëve të tjerë. Kjo merr formën e zhvillimit profesional të bazuar në shkollë që përbëhet nga mësimdhënës që bashkëpunojnë si ekipe, të stimuluar nga persona dhe/ose materiale, të cilët rishikojnë njohuritë e tyre, ndërtojnë njohuri të reja, i transformojnë ato për mësimdhënie, rishikojnë kurrikulën dhe zhvillojnë forma alternative, mendojnë dhe mësojnë rreth të nxënësve të tyre, eksperimentojnë dhe vlerësojnë rezultatet

e veprimeve të tyre (Avalos, 1998). Ky model u përdor për të zhvilluar një program për shkathtësitë jetësore.

Të dhënat e studimit tregojnë se materialet FACE dhe PEACOCK të përdorura nga mësimdhënësit brenda një viti shkollor ndikuan ndjeshëm në shkathtësitë jetësore dhe zhvillimin personal të fëmijëve, kryesisht në aftësinë e tyre për të ndërvepruar me të tjerët, për menaxhimin e konfliktit, për ndjekjen e udhëzimeve, por duket se nxënësit kanë ende vështirësi në marrjen e iniciativës, të kuptuarit e udhëzimeve dhe zgjidhjen e problemeve. Përveç vlerësimit para dhe

pas, të dhënat e paraqitura më poshtë sipas vëzhgimit të mësimdhënësit treguan se duhet bërë më shumë, duke përfshirë të pesë shkathtësitë e vëzhguara jetësore për të zhvilluar aftësitë e tyre për të ndërvepruar me të tjerët, për të kapërcyer vështirësitë dhe për të zgjidhur problemet, për të marrë iniciativën dhe për menaxhimin e problemeve, si dhe për t'i kuptuar dhe ndjekur udhëzimet.

Mësimdhënësit gjithashtu treguan se materialet që ata përdorën për të punuar me fëmijët, përfshirë shumicën e temave, janë shumë të rëndësishme për zhvillimin e tyre, prandaj ata besojnë gjithashtu se materialet ndikuan edhe në shkathtësitë e tyre jetësore dhe zhvillimin personal. Ata gjithashtu do të preferonin të ndiqnin më shumë programe për zhvillim profesional duke deklaruar se përballja me stresin dhe emocionet do të ishte një temë e nevojshme për ta.

Interpretimet e programit do t'i nënshtrohen përshtatjes dhe do të shërbejnë si input për trajnime të mëtejshme për mësimdhënësit. Rezultatet kryesore do të japin një shembull për zhvillimin e shkathtësive jetësore si element i profesionalizimit të mësimdhënësve, shkollave dhe sistemit arsimor. Rezultatet do të përdoren si dëshmi për të çuar drejt intervenimeve të ardhshme dhe rishikimeve të programeve duke rekomanduar që shkathtësitë jetësore, si kompetenca transversale, të bëhen më të dukshme, të prekshme dhe të matshme. Për fundi, studimi tregon edhe se mësimdhënësit mendonin se ishin rritur si persona përmes përvojës së pjesëmarrjes në zhvillimin profesional të bazuar në shkollë.

Të dhënat e studimit tregojnë se materialet FACE dhe PEACOCK të përdorura nga mësimdhënësit brenda një viti shkollor ndikuan ndjeshëm në shkathtësitë jetësore dhe zhvillimin personal të fëmijëve, kryesisht në aftësinë e tyre për të ndërvepruar me të tjerët, për menaxhimin e konfliktit, për ndjekjen e udhëzimeve, por duket se nxënësit kanë ende vështirësi në marrjen e iniciativës, të kuptuarit e udhëzimeve dhe zgjidhjen e problemeve.

Referencat

- 1 Avalos, B. (1998). Zhvillimi i mësimdhënësve në shkollë - përvoja e grupeve profesionale të mësimdhënësve në shkollat e mesme në Kili. 14(3), 0–271. doi:10.1016/s0742-051x(97)00040-1
- 2 Delors, J. (1996). Mësimnxënia: thesari që mban brenda. Raport për UNESCO-n nga Komisioni Ndërkombëtar për Arsimin për Shekullin Njëzet e Një. Paris: Botim i Unesco-s.
- 3 EDK (2016): Überfachliche Kompetenzen. Online <https://vef.lehrplan.ch/index.php?code=e%7C200%7C3> [09.12.2021]
- 4 Kennedy, F., Pearson, D., Brett-Taylor, L. & Talreja, V. (2014): Shkalla e Vlerësimit të Shkathtësive Jetësore: Matja e shkathtësive jetësore tek fëmijët e pafavorizuar në botën në zhvillim. Journal of Social Behavior and Personality: An International Journal, 42 (2), 197 – 210. [Online]. doi: 10.2224/sbp.2014.42.2.197 [03.06.2021].
- 5 MASHT. (2016). Korniza e Kurrikulës së Kosovës. Kosovë: Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë.
- 6 MASHT. (2016). Korniza e Kurrikulës së Kosovës për Arsimin Parauniversitar (e rishikuar). Prishtinë: Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë.
- 7 OECD (2018): Kompasi për mësimnxënien i OECD-së 2030. Online <https://ëëë.oecd.org/education/2030->

- 8 OECD (2018): Kompetencat transformuese për vitin 2030. Online https://ëëë.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/transformational-competencies/Transformative_Competencies_for_2030_concept_note.pdf [09.12.2021]
- 9 OECD (2018): Themelet kryesore për vitin 2030. Online https://ëëë.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/core-foundations/Core_Foundations_for_2030_concept_note.pdf [09.12.2021]
- 10 OECD (2018). E ardhmja e arsimit dhe shkathtësive. Arsimi 2030. E ardhmja që duam. [Online]. Në dispozicion në: [https://ëëë.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://ëëë.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf). [23.02.2021].
- 11 Shehu, B.P. (2019). Kompetenca sociale dhe qëndrimi ndaj shkollës në lidhje me arritjet akademike të nxënësve në Kosovë. Disertacioni i doktoraturës
- 12 Kombet e Bashkuara (2006): Moduli VII – Shkathtësitë Jetësore. [Online]. https://ëëë.unodc.org/pdf/youthnet/action/message/escap_peers_07.pdf [16.12.2020].
- 13 Organizata Botërore e Shëndetësisë: Partnerë në Edukimin për Shkathtësitë Jetësore, 2001.
- 14 Organizata Botërore e Shëndetësisë (1999): Partnerë në Edukimin për Shkathtësitë Jetësore. Konkluzione nga mbledhja ndërmjet agjencive të Kombeve të Bashkuara. Gjenevë: Organizata Botërore e Shëndetësisë. [Online]. https://ëëë.ëho.int/mental_health/media/en/30.pdf [16.12.2020].

